

Synpunkter på Tjänsteutlåtande D.nr N609-0454/22

Sameföreningens kommentarer till föreliggande redovisning av förslag på hur modersmålsundervisningen kan erbjudas i förskoleklass handlar om pedagogers och tjänstepersoners kunskap om den samiska minoriteten i stort och om samer i Göteborg. Pedagogers och tjänstepersoners brist på kunskaper påverkar bemötandet och inkluderingen av samiska barn och förskolornas undervisning om samer. Detta menar vi får konsekvenser även när det gäller modersmålsundervisning i förskoleklass.

Eftersom inga sökande till modersmålsundervisning i samiska finns, enligt grundskoleförvaltningens förslag, välkomnar vi en kritisk diskussion om anledningen till detta. Finns det inga samer i Göteborg? Eller, är samerna i Göteborg osynliga? Varför i så fall? Nedan kommer några tankar från oss i sameföreningen om ämnet. Under våren 2022 har sameföreningen genomfört ett litet projekt med ett antal intervjuer med rektorer och pedagoger på skolor och förskolor i Göteborg för att undersöka hur undervisningen om samer och Sápmi ser ut och hur skolor och förskolor inkluderar samiska barn. Det visade sig att mycket få kunde tänka sig att det finns samiska barn på skolorna och förskolorna i Göteborg. Undervisningen om samer var sällsynt och onyanserad. En stereotypisk och historisk bild av samer sprids än idag och dagens samer, nutidens Sápmi och viktiga samiska frågor och frågor om samisk identitet är helt osynliga i undervisningen. Det är alltså inte så lätt för en same i Göteborg idag att uppfylla bilden av en same, barn med samisk bakgrund har väldigt svårt för att reflektera över sin bakgrund och identitet med stöd av skolorna och förskolorna idag, vilket läroplanen för förskolan beskriver.

Vi efterfrågar en satsning på kunskaper om svensk minoritets- och språkpolitik, samer, Sápmi och samer i diasporan så att pedagoger, tjänstepersoner kan sätta detta i det sammanhang som vi lever i. Decenniers förminskande minoritetspolitik sätter spår. Skolans undervisning och stadens minoritetspolitik behöver visa förståelser för vilka vi är och vad det innebär att vara same i Göteborg idag. Det finns många olika sätt att beskriva sin samiskhet idag, kanske för att det självklara begreppet *same*, är så svårtillgängligt? Man kan formulera sig på olika sätt: *vara same, delvis vara same, vara X% same, ha samisk bakgrund, ha samiska släktingar, ha det samiska på längre avstånd mm.* Identitetskriteriet för att vara same är det som gäller, individen bestämmer själv. Men individens beslut är inte alltid helt individuellt, hur andra och samhället ser på minoriteten påverkar, därför är det viktigt att diskutera detta i skolan och på förskolan. Vi menar att skolans och förskolans generella förståelse för, undervisning, tilltal och inkludering av samer och samiska barn påverkar viljan att söka modersmålsundervisning i samiska. Om det är bristfälligt, osynligt eller kanske till och med felaktigt är det tydliga bevis på skolans och samhällets syn på oss/dem.

OM MODERSMÅLSUNDERVISNINGEN

Vi efterfrågar även en större diskussion och flexibilitet kring begreppet modersmålsundervisning i samiska där andra delar av kursplanen än språket skulle kunna få ett större utrymme. Vi önskar dessutom en större kreativitet för att inkludera de samiska

barnen och möta deras behov i modersmålsundervisningen, eftersom vi sett att det vanliga sättet inte fungerar.

Kursplanen för modersmål i samiska för grundskolan finns i två versioner, en för modersmålstalare och en för nybörjare. Utdrag från Syftet:

”Undervisning i ämnet samiska ska syfta till att eleverna utvecklar kunskaper i och om det samiska språket samt kunskaper om den samiska kulturen. Genom undervisningen ska eleverna ges möjligheter att möta och utveckla en funktionell tvåspråkighet, sin förståelse av omvärlden och sin identitet.” (Lgr11)

” Genom undervisningen i ämnet ska eleverna ges möjligheter att utveckla kunskaper om det samiska språkets historia och utveckling. Eleverna ska genom undervisningen även ges möjligheter att utveckla sin kulturella identitet. Undervisningen ska därför bidra till att eleverna utvecklar kunskaper om samisk historia, samiska näringar och traditioner samt om samiska samhällsstrukturer.” (Lgr11)

Modersmålsundervisningen i samiska utanför Sápmi behöver kanske ta sin utgångspunkt i delarna som handlar om *den kulturella identiteten* innan språket blir en självklar del att utveckla.

Vår erfarenhet är att det är svårt att genomföra modersmålsundervisning i samiska på ett traditionellt sätt i Göteborg. Modersmålsundervisning i samiska behöver behandlas på ett sätt som tar sin utgångspunkt och visar förståelse för de konsekvenser som tidigare minoritetspolitik gett. Det är svårt att hitta lärare och det är få elever som anmäler sig. Detta är något som vi i sameföreningen vill att staden och språkcentrum problematiserar och på ett nytänkande sätt hittar nya sätt att genomföra modersmålsundervisningen på. Vi diskuterar gärna olika idéer.

FÖRSKOLANS LÄROPLAN

Vi menar att förskolans och skolans bemötande av samiska barn hänger ihop med de kunskaper som personalen har. Bilden av en same i Göteborg är mycket stereotypisk och innefattar många attribut som handlar om vad samiskhet var för länge sedan, långt ifrån Göteborg och i en annan tid, enligt vår undersökning våren 2022. Detta står i kontrast till förskolans uppdrag.

Förskolans uppdrag formuleras bland annat i läroplanen för förskolan, Lpfö 18. Den består av två kapitel, *Förskolans värdegrund och uppdrag* och *Mål och riktlinjer*. Inkludering, demokratiska värderingar, förståelse och medmänsklighet är centrala begrepp i läroplanen för förskolan.

” Utbildningen ska ge barnen möjlighet att utveckla sin förmåga till empati och omtanke om andra genom att uppmuntra och stärka deras medkänsla och inlevelse i andra människors situation. Utbildningen ska präglas av öppenhet och respekt för skillnader i människors uppfattningar och levnadssätt. Den ska ge barnen möjlighet att på olika sätt få reflektera över och dela sina tankar om livsfrågor.”

En tydlig skrivning i läroplanen lyfter att förskolan ska lägga grunden för barnens förståelse för olika språk och kulturer, där de nationella minoriteterna och urfolket samer lyfts, detta kopplas till minoritetslagen och språklagen. (Lpfö18)

” Utbildningen i förskolan ska lägga grunden för barnens förståelse för olika språk och kulturer, inklusive de nationella minoriteternas språk och kulturer. Av lagen (2009:724) om nationella minoriteter och minoritetsspråk framgår att de nationella minoriteterna är judar, romer, samer, sverigefinnar och tornedalingar. Samerna är även ett urfolk. Av språklagen (2009:600) framgår att de nationella minoritetsspråken är finska, jiddisch, meänkieli, romani chib och samiska.”

För att samiska barn ska få möjlighet att få reflektera över sin samiska bakgrund krävs pedagoger som har kunskaper om språklag, minoritetslag (som nämns tydligt i läroplanen), samer och Sápmi och faktiskt även om svensk historiska och nutida minoritetspolitik, för att kunna sätta det i ett sammanhang. Trauman ärvs i generationer, det sätter spår och det får konsekvenser. Förskollärare ansvarar för det pedagogiska innehållet på förskolorna, för att de ska kunna undervisa och stötta barnen behöver de kunskaper och förståelse för samers situation.

” Förskollärare ska ansvara för det pedagogiska innehållet i undervisningen och för att det målinriktade arbetet främjar barns utveckling och lärande. ” (Lpfö98)

För att någon med samisk bakgrund ska visa intresse för modersmålsundervisning i förskoleklass behöver de redan i förskolan inkluderas och bemötas på ett sätt som gör att det samiska förstås och erkänns, oavsett hur eller om det samiska som barnet har med sig uttrycks eller manifesteras.

” Förskolan ska vara en levande social gemenskap som ger trygghet samt vilja och lust att lära. Barn skapar sammanhang och mening utifrån sina erfarenheter och sätt att tänka. Därför ska de i förskolan möta respekt för sin person och sitt sätt att tänka och förstå sin omvärld. Alla som arbetar i förskolan ska ge varje barn förutsättningar att utveckla tillit och självförtroende. ” (Lpfö98)

SLUTKOMMENTAR

Sameföreningen i Göteborg välkomnar förslaget om modersmålsundervisning i förskoleklass.

För oss är det viktigt att:

- modersmålsundervisning i förskoleklass erbjuds samiska barn på ett åldersadekvat sätt och som inspirerar och introducerar modersmålsundervisningen i grundskolan
- språkcentrum arbetar nyskapande för att kunna erbjuda modersmålsundervisning på samiska för samiska barn- vilka andra sätt än det traditionella är möjliga?
- pedagoger och tjänstepersoner har kunskaper om den historiska och nutida språk- och minoritetspolitiken där kolonialiseringen av Sápmi är central. Det historiska perspektivet är viktigt, för att förstå nutiden.
- pedagoger och tjänstepersoner förstår vad det innebär att vara same i Göteborg idag.
- generell och rejäl kunskaphöjning om samer och Sápmi i skolor och förskolor sker.

- undervisningen i förskolan stärker samiska barns identitet, kunskaper om samer och Sápmi, både i och utanför Sápmi, enligt läroplanen. Förskolans arbete och bemötande är viktigt för samiska barn att vilja välja modersmålsundervisning i förskoleklass och grundskola framöver.
- Modersmålsundervisningen i förskoleklass och grundskola inledningsvis fokuserar på att stärka barnens identitet och kunskaper om samisk historia, samiska näringar och traditioner samt om samiska samhällsstrukturer.
- stadens tilltal vid kommunikation med samer inkluderar alla samer på ett sätt som känns igen här och idag, även av de som har det samiska på längre avstånd.
- staden gör fler insatser för att stärka samiska barn, utifrån deras kunskaps- och nuläge. Samiska barn i Göteborg har både goda och grundläggande kunskaper om Sápmi, det samiska och samiska språk.

Dearvuodaiguin / med vänlig hälsning

Sameföreningen i Göteborg genom Lena Thornéus

Göteborg den 30 juni 2022

Tel. 0704-446526, lena.thorneus@gmail.com